

АРУЗ ШЕЪРИЙ ТИЗИМИ — (арабча арз килмок ва ушбу шеърий тизим тадкикотчиси Ахмад ибн Халил тугилган водий номи) Якин ва Урта Шарк халклари орасида кенг таркалган шеърий тизим. Ушбу шеърий тизим туркий шеъриятга, хусусан, ўзбек адабиётига араб ва форслардан ўтган. Туркий ёзма адабиётнинг илк намуналари саналмиш «Кутадгу билиг», «Хибатул хакойик» каби асарларнинг аруз шеърий тизимида яратилганлиги диққатга сазовордир. Аруз XX аср бошларига кадар ўзбек шеъриятининг асосий шеърий шакли сифатида кўлланилиб келди. Аруз шеърий тизими бошқа шеърий системалардан фаркли ўларок, мисралардаги бўгинларнинг сифат жихатдан мутаносиблигига асосланади. Яъни киска ва чўзик (баъзан ўта чўзик) бўгинлар, уларнинг бирикуви натижасида пайдо бўлган рукнлар мисралар таркибида муайян бир тартибда такрорланиб келади. Рукнлар ва уларнинг турли ўзгаришга учрашлари натижасида юзага келадиган фуруълар маълум таркибда бирикишидан бахрлар ва уларнинг вазнлари пайдо бўлади. Ўзбек шеъриятида фаулун, фоилун, мафойилун, фоилотун, мустафъилун, мафъувлоту ва мутафоилун рукнлари ва уларнинг фуруълари кенг ишлатилган. Умуман, аруз тизимида 19 та бахр мавжуд бўлиб, улардан 11 тасигина ўзбек шеъриятида кўлланилади. Булар мутакориб, мутадорик, хазаж, ражаз, рамал, комил, мужтасс, музореъ, хафиф, мунсарих ва сариъ бахрларидир.